

A SZÁMVITELI BESZÁMOLÓK ÉRDEKHORDOZÓINAK FELMÉRÉSE MAGYARORSZÁGON 2023-BAN

SURVEY OF FINANCIAL REPORTING STAKEHOLDERS IN HUNGARY IN 2023

Kérdőíves felmérésében a szerző arra kereste a választ, hogy független magánszemélyek miként érzik magukat egy multinacionális nagyvállalat, valamint egy kis magyar vállalkozás számviteli beszámolója érdekhordozójának. A kiküldött kérdőívet 277 fő töltötte ki, minden válasz értékelhető volt. Az eredmények azt mutatták, hogy a válaszadók a világvállalatok felelőségének tartják, hogy számviteli beszámolóikon keresztül bemutassák tevékenységüknek a természeti környezetre és a társadalmi (vagyon, jövedelmi) különbségekre gyakorolt hatásait (két fő hatás), ugyanakkor a kisvállalatok számviteli rendszerét nem tartják felelősnek. A felmérés alátámasztotta, hogy a válaszadók jellemzően a hivatkozott két fő hatással összefüggésben érzik magukat a számviteli beszámoló érdekhordozójának. Az eredmények szerint a válaszadók, függetlenül egyrészt attól, hogy érdekhordozónak érzik-e magukat vagy sem, másrészt attól, hogy a nagyvállalatokat tartják-e a két fő hatásért felelősnek vagy sem, a nagyvállalati számvitel feladatának látják az említett környezeti, társadalmi hatások bemutatását.

Kulcsszavak: érdekhordozó, számviteli beszámoló, környezetszennyezés, társadalmi különbségek

In a questionnaire survey, the author sought to find out how independent individuals feel about their role as stakeholders in the financial reports of a large multinational company and a small Hungarian company. A total of 277 evaluated respondents completed the questionnaire. The results indicated that respondents believe global corporations should demonstrate through their financial reports the impact of their activities on the natural environment and social (wealth, income) disparities, which are the two main impacts. However, they do not hold small companies' accounting systems responsible for these impacts. Respondents typically perceive themselves as stakeholders in the context of the two main impacts mentioned. Regardless of whether or not they feel they are stakeholders and they consider large companies to be responsible for the two main impacts, respondents see the role of the large company accounting system as being to present these environmental and social impacts.

Keywords: stakeholders, financial report, pollution, social differences

Finanszírozás/Funding:

A szerző a tanulmány elkészítésével összefüggésben nem részesült pályázati vagy intézményi támogatásban. The author did not receive any grant or institutional support in relation with the preparation of the study.

Szerző/Author:

Fábics István^a (fabics@uni-corvinus.hu) egyetemi tanársegéd

^aBudapesti Corvinus Egyetem (Corvinus University of Budapest) Magyarország (Hungary)

A cikk beérkezett: 2024. 01. 26-án, javítva: 2024. 06. 22-én és 2024. 10. 08-án, elfogadva: 2024. 10. 08-án.
The article was received: 26. 01. 2024, revised: 22. 06. 2024 and 08. 10. 2024, accepted: 08. 10. 2024.

Copyright (c) 2024 Corvinus University of Budapest, publisher of *Vezetéstudomány / Budapest Management Review*. This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Trevor Hopper 2017 novemberében Melbourne-ben egy számviteli konferencián a saját maga által polémiának, azaz akadémiai vitának nevezett előadását úgy indította, hogy legyen vége a számviteli rövidlátásnak és gondolkozzunk globálisan. A konferencia alapján készült személyes hangvételű cikkében arról számolt be (Hopper,

2019), hogy a tudományos érdeklődését leginkább az formálta, hogy a számvitel miként tudná jobban szolgálni a társadalmat és a bolygót. Hopper a cikkében szerzőtársával arra keresi a válaszokat, hogy a fejlett országok számviteli rendszerei – kiemelten az IFRS-ek – miként szolgálják a globalizációt, a neoliborális kapitalizmust és

miként kívánják a fejlődő országok számviteli rendszereit maguk felé hajlítani (Hopper et al., 2017). Hopper pályafutását végigkísérte egyfajta társadalmi érzékenység keresése a számvitelben (Cooper & Hopper, 1987; Hopper & Powell, 1985; Hoque et al., 1994; Brown et al., 2015).

Hopper felvetése nem tartozik a számvitel mindennapos kérdései közé és első hallásra idealistának is tűnhet, tekintettel arra a tényre, hogy a főáramlatú, fejlett számviteli rendszerek (elsősorban az IFRS, a US GAAP) elsődleges érdekhordozói nem a társadalom és a bolygó, hanem elsősorban a tulajdonos, a hitelező és a befektető. Véleményem szerint azonban a felvetése messzemenőig lényeges kérdés. A 2020-as évtizedben aktualitással és gyakorlati hasznossággal bír rákérdezni arra, hogy a rengeteg pozitív hozadék mellett vajon abban, ami rosszat az ember a gazdaság által a XX. és a XXI. században, gyorsuló ütemben okozott a bolygónknak és a társadalmaknak, van-e a számvitelnek bármilyen szerepe és ennek okán felelőssége. A jelen cikkben arra kívánok rávilágítani, hogy a számvitelnek a látszólag igencsak matematizált, szabályösszegző, technológiának tűnő természete magában hordoz olyan alapvető kérdéseket, ide értve létértelmezési, vagyis ontológiai kérdéseket is, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni és erkölcsi válaszokat is szükséges rájuk adni. Nem pusztán a gazdaságtudomány üzleti gazdaságtan gyakorlati ágának számvitel-tudományterületén merül fel ez a kérdés, hanem szélesebben értelmezve a gazdaságtudomány egészében. Róna Péter tanulmányában egészen addig a szélsőséges nézőpontig megy, hogy azt állítja: „A gazdasági események szubjektív ontológiája szükségszerűen azt jelenti, hogy a közgazdaságtan nem analitikus, hanem leíró erkölcsstudomány” (Róna, 2021). A fősdórú számvitel a kettős könyvvitel eszközével rögzíti a gazdasági eseményeket, és beszámolóban prezentálja azokat, illetve nyilvánosságra hozza. Ez a beszámoló nem öncélú, hanem valakiknek szól, így a címzettjeinek szempontjai szükségszerűen érvényesülni fognak benne. Amennyiben Róna Péter állítása helytálló, miszerint a gazdasági események ontológiája, vagyis létértelmezése, eredete szubjektív, úgy logikusan következik ebből az is, hogy maga a számviteli beszámoló is hordoz magán szubjektivitást. Abból a szempontból, hogy kinek és miként mutat a beszámoló képet a gazdálkodó működéséről, létezéséről, az érdekhordozók vizsgálata kulcsfontosságú. Róna Péter kijelentése a számvitel tudományterületén, ami hivatott a gazdasági eseményeket a könyvekben rögzíteni, és arról számviteli beszámolót alkotni (a továbbiakban, követve a nemzetközi szakirodalmat, számviteli beszámoló, riport, pénzügyi kimutatás között nem teszek különbséget, szinonimaként használom őket, ld. például az IFRS-ekben használt elnevezést) olyan alapvető kérdéseket vet fel, amelyeket a számviteli munka során nem, vagy csak a legkritikábban kérdőjelezünk meg. Ezek közé tartozik az is, hogy a beszámoló, ami a számvitel alapvető célja és produktuma, kinek a nézőpontjából mutat képet a gazdálkodóról. Felmerül a kérdés, hogy vajon a jelenlegi képalkotás aspektusától merőben eltérő nézőpontból is meg kell-e mutatni egy vállalatot. A kérdésben szereplő „kell” tudatos és arra utal, hogy 2024-re

már egészen biztosan látszik az, hogy több tényező mellett jelentős komponensként a multinacionális nagyvállalatok működése következtében a világ alapvetően megváltozott, és ebben a változásban két igen jelentős negatív elem figyelhető meg, ami a környezetszennyezés és a társadalmi vagyoni, jövedelmi különbségek kiszélesedése. A számviteli képalkotás ezeket, a vállalat szempontjából externális hatásokat mára már olyannyira sajátjának tekinti, hogy kialakult és kiforrni látszik egy külön jelentés a legnagyobb vállalatok számára a fenntarthatóságra vonatkozóan a környezeti, társadalmi és irányítási szempontjaikról ESG-beszámoló, vagy másképpen fenntarthatósági jelentés néven. Magyarországon a 2023. évi CVIII. törvény a fenntartható finanszírozás és az egységes vállalati felelősségvállalás ösztönzését szolgáló környezettudatos, társadalmi és szociális szempontokat is figyelembe vevő, vállalati társadalmi felelősségvállalás szabályairól és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló törvény szabályozza, alapvetően elsőként a 2024. üzleti évi tevékenységre vonatkozóan. A szabályozás formálódását leginkább az érdekhordozók megítélésének változása okozta, ezért a következő fejezetben erről a kérdéstről esik szó.

Egy elméleti probléma: az érdekhordozók

A menedzsmentirodalom érintett elmélet (stakeholder theory), vagy érintett megközelítés (stakeholder approach) néven tárgyalja a jelenséget, ahogy egy vállalathoz (tágabban értelmezve minden gazdálkodóhoz) kapcsolódnak személyek. Mitchell cikkében összefoglalja, hogy 1963 és 1995 között miként határozták meg egyes szerzők, elsősorban menedzsmentgondolkodók az érintetteket vagy érdekelteket (Mitchell et al., 1997). Az érdekhordozók mindenkit foglalkoztató definíciós kérdését kevésbé a számvitel, inkább a vezetéstudomány mozgatta a modern közgazdaságtudomány alapvető eszköztárába. Az érintetti kör vizsgálatára kiváló megoldás a Mendelow-mátrix (Lviv Polytechnic et al., 2016), valamint az érintett elmélet (Rowley, 1997; Buysse & Verbeke, 2003), de az kétségtelen, hogy mióta létezik számvitel, azóta meghatározó az a kérdés, hogy a „számok” kiknek szólnak. A számvitel történetében, akár újszerűbben közelítve a kérdést (Miller & Napier, 1993; Napier, 2006), akár a klasszikus módon (Previts et al., 1990; Miller et al., 1991) újra és újra téma, hogy kik a számviteli beszámoló címzettjei. Gondoljunk akár az írásbeliség kezdetére, amikor a mezopotámiai államigazgatás vezetése volt a címzett (Macve, 2015), akár a kettős könyvvitel rögzítésének és elterjedésének idejére, amikor jellemzően az itáliai kisiparosnak szólt a beszámoló (Lusiani et al., 2023). Annak ellenére, hogy minden gazdálkodónak könyvelnie kell, így a számviteli tevékenység széles körben és elsődlegesen gyakorlati munkának számít, az elméleti okfejtések mégsem idegenek a tudományterületről, példaként ezért négy elméleti vizsgálódást említek az érdekhordozókról.

- A Rivista dei Dottori Commercialisti nevű olasz számviteli folyóiratban Raymond J. Chambers és Pietro Onida 1973-as elméleti vitáját értékeli két

olasz szerző (Gonnella & Talarico, 2017) arról, hogy mennyire lehet a számvitelt értelmező tudománynak vagy adatokat leíró gyakorlati tudománynak tekinteni. Az említett vita többeket is megihletett (Moore, 2017; Badua & Racca, 2017). Vannak olyan szabályozó testületek, mint például a Nemzetközi Államháztartási Számviteli Standardalkotó Testület (IPSASB), amelyek az érintettek véleményét kikérik a bevezetendő új standardokról, és statisztikai módszerekkel elemzik a kapott eredményeket (pl. IPSAS 42 Szociális juttatások bevezetése előtt). Anschi és Christiaens tanulmányában rámutat arra, hogy az érintettek megkérdése komplex és sok legitimitási kérdést felvető feladat (De Wolf & Christiaens, 2023). Sutton tanulmányában vizsgálja az USA és az Egyesült Királyság adataira támaszkodva a szabályalkotásra ható lobbierőt (Sutton, 1984). A számviteli képalkotásban is megjelennek a kulturális különbségek. Vaszkun kutatócsoportjának felmérése vizsgálja a témában a kínai, konfucionista kultúrán és a nyugati, zsidó-keresztény kultúrán nyugvó vezetők közötti vezetésbeli eltéréseket (Vaszkun et al., 2022), vagy Zsolnai a buddhista közgazdaságtant (Zsolnai, 2007).

Visszatérve az érdekhordozók meghatározásának elméleti problémájához, Lakatos László Péter cikkében összefoglalta az egyes mérlegelméleteket. Rámutatott arra, hogy a parciális érdekhordozói elméleteket részint továbbfejlesztette, részint ötvözte a koalíciós elmélet, amelyben az érdekhordozók együttese mozgatja a pénzügyi jelentések adattartalmát, így egy konfliktus, az érdekérvényesítő képességük az, ami az elmélet középpontjában áll (Lakatos, 2009). Vizsgálódásom során kiemelt figyelmet szánok a koalíciós elméletre, mivel arra keresem a választ, hogy – azon felül, ami a modern, nyugati személet szerint, és így a magyar üzleti gyakorlat szerint is a tulajdonos, befektető, hitelező érdekhordozói hármast jelenti – a háztartás, vagyis a magánszemély, másképpen fogalmazva az individuum, vagy egyszerűen csak az adófizető, lehet-e egy tőle teljesen független vállalat érdekhordozója. Meglátásom szerint – ami a későbbi hipotézisek felállításához előtti sejtés – a magánszemély, aki sehogy sem kötődik a vállalathoz, érdekhordozója annak akkor, ha a vállalat a társadalmi vagyoni és jövedelmi különbségek növelésére igen jelentős mértékben fogva meghatározó befolyással bír, és ugyanígy a környezetszennyezésben is a multinacionális mérete miatt globális mértékű felelősség terheli. Ezen a ponton kell először megjegyezni, hogy magyar és nemzetközi, kis- és nagyvállalatról (világvállalatról vagy multinacionális nagyvállalatról) fogok beszélni, de erre pontos definíciót nem fogok adni. Definíció helyett azonban példákkal pontosan meghatározom, hogy a kisvállalat az a magyarok számára magyar, elérhető közelségben érzékelhető kereskedelmi, termelő vagy szolgáltató, tipikusan korlátolt felelősségű társaság (azonban cégformától függetlenül bármely gazdálkodó), aminek jellemzően nincs kapcsolt vállalkozása, pár magánszemély tulajdonosa van, és az éves értékesítés nettó árbevétele a maximum (jó)

pár tízmillió forintig terjed. Világvállalatoknak azokat tekintem, amik a legnagyobb tőzsdék szerint piaci kapitalizáció alapján a legtöbbet érnek. 2024. január 18-i értékeken mérve ezek közül az első tíz az Apple (Market Cap. 2894 trillion \$), a Microsoft (Market Cap. 2824 trillion \$), a Saudi Aramco, az Alphabet, az Amazon, az Nvidia, a Meta Platforms, a Berkshire Hathaway, a Tesla (Market Cap. 685,21 trillion \$) vagy az Eli Lilly (Market Cap. 597,02 trillion \$). Tanulmányom korlátja, hogy a vizsgált legkisebb és legnagyobb vállalatok közötti társaságokat nem sorolom kategóriákba, ugyanakkor meg kell említeni, hogy sok közepes vállalat összesen nagy hatással tud bírni. Elméleti felvetésem arra keresi a választ, hogy a magánszemély miként lehet érdekhordozója kisvállalatnak vagy nagyvállalatnak, és amennyiben ez állítható, úgy már gyakorlati kérdésnek tartom meghatározni a pontos méretbeli korlátokat, amelyeket a számvitel az éves nettó árbevétel, a létszám, a mérlegfőösszeg, a piaci kapitalizáció alapján egzaktul meg tud határozni és gyakorlatként alkalmazni is tud számos területen. Ahhoz, hogy a sejtésem mögött álló gondolatokat bemutathassam, a következő fejezetben megvilágítom véleményem szerint a két legjelentősebb társadalmi kérdést a XXI. század első évtizedeiben, amelyek közül az első a mértéktelen, globális környezetszennyezés, a második pedig az elszegényedés, amit másképpen fokozódó társadalmi vagyoni, jövedelmi különbségként említek. Ahhoz, hogy a számvitel és a globális környezeti problémák, illetve vagyoni, jövedelmi különbségek fókuszba kerülhessenek a számviteli képalkotásban, a következő fejezetben arra mutatok rá, hogy mit jelent a képalkotás és miként kapcsolódik a magánszemély ehhez.

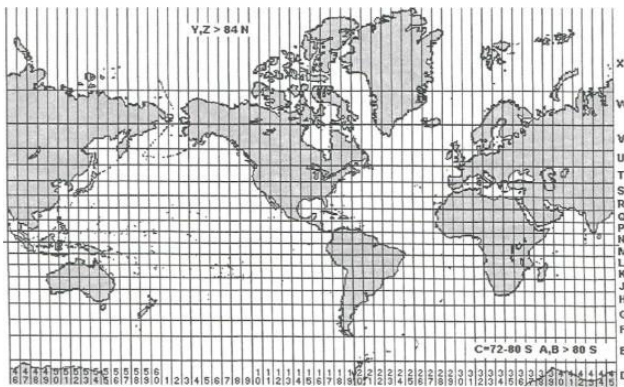
Torzítás a számviteli képalkotásban

Amennyiben igaz az, hogy a számvitelt összefoglalóan és szemléletesen képalkotásnak is lehet nevezni – feltételezésem, hogy ez igaz – úgy a képalkotásnak is megvannak a sajátosságai, előnyei és hátrányai. A számviteli képalkotás problémáját a térképészetből jól ismert, a Föld Mercator-féle ábrázolásának analógiájával szemléltetem az 1. ábrán. A torzítás szemléltetése azt a célt szolgálja, hogy plasztikusan rávilágítson a párhuzamra, ami szerint a megszokott kép a földi távolságokról ugyanolyan, mint a megszokott kép a vállalatokról, vagyis mindkettő mögött egyfajta ábrázolási filozófia húzódik meg a valóságról, ami nem jelenti magát az abszolút igazságot.

A Földet évszázadok óta legelterjedtebben a Mercator-féle torzított méretarány szerint ábrázoljuk. Ez azt jelenti, hogy az 1. ábrán lévő vízszintes vonalak a valóságban egyforma távol vannak egymástól, azonban a valóságosan gömbölyű földfelszín síkbeli leképezésekor egy lehetséges megoldást jelenthet a vízszintes távolságok megnövelése, ezért a fizikai valóságot a képalkotás szükségszerű torzításán keresztül mutatjuk be. Úgy is elképzelhetjük a problémát, mintha Párizsban leszúrnánk egy cölöpöt, amire rákötnénk egy kötelet, és egy 5000 km sugarú kört írunk le, amely következményeként a térképen a torzított ábrázolás miatt dél felé jelentősen kisebb lenne a kör sugara, mint

1. ábra

A Föld Mercator-féle ábrázolása

Forrás: Jain & Singh (2003) alapján saját szerkesztés

észak felé. Az így megrajzolt szabálytalan alakzatból fakadóan például a térképen Grönland, Norvégia, Oroszország, tehát az egyenlítőtől távolabb eső területek jóval nagyobb-nak látszanak az egyenlítőhöz közelebb eső ugyanakkora területekhez képest. Véleményem szerint ez a kartográfiai probléma rávilágít a számviteli képalkotás kihívásaira az érdekhordozók szempontjából. Hasonlóképpen a modern piacgazdaságot szolgáló, legszélesebb körben használt számviteli rendszerek, mint a US GAAP vagy az IFRS a vállalatokat úgy ábrázolják a térképészeti analógiával élve, hogy a valóságot torzítják elsődlegesen a tulajdonosok, a hitelezők, a befektetők felé és másodlagosan az állam felé. A számviteli képalkotás nézőpontjából úgy értelmezhető, hogy az említett érdekhordozók aránytalanul több információt kapnak, mivel a számvitel az ő érdekeit akarja szolgálni, és így szükségszerűen más érdekeket háttérbe helyez. Ez a prioritási sor azonban nem jelenti a megbízható és valós kép legkisebb mértékű sérülését sem, hanem azt a filozófiai problémát feszegeti, hogy ha elég nagy egy vállalat, vagyis a világ sorsának alakulására meghatározó befolyással bír, akkor vajon a társadalom nézőpontja is meg kell-e jelenjen a számviteli képalkotásában ugyanolyan súllyal, mint a tulajdonosoké. Olyan nézőpont ez, ami egyrészt a vállalat pénzügyi beszámolója helyett az externális hatások beszámolójának előállításában, másrészt a pénzügyi beszámoló bemutatásában nem tulajdonosi, befektetői, hitelezői, hanem független magánszemély nézőpontból érdekelt. A fentiek felvetik tehát azt a kutatási kérdést, hogy vajon minden olyan információ közléséért felelős-e a számvitel, amely bemutatásában a független magánszemély annak alapján érdekelt, hogy ez az információ olyan gazdálkodóról szól, amely működése meghatározó módon kihatással van az életére. Véleményem szerint a nagyvállalatok esetén igen (jelen kutatás keretei között, nem vizsgálva más), elsősorban a környezetszennyezés és a vagyoni, jövedelmi öllő folyamatos szélesedése miatt.

Környezetszennyezés és vagyoni különbségek

Nem nehéz belátni, hogy a Föld véges. A természeti erőforrások szűkössége a közgazdaságtan meghatározó

fundamentuma, elterjedt mára a planetáris korlát kifejezés, amiből számtalan következtetés levonható, azonban vizsgált témám szerint a leglényegesebb az, hogy a bolygónk eltartó képessége korlátos. A természeti környezethez az egyes országok, régiók hozzáállása rendkívül különböző. Egyrészt vannak olyan nemzetközi stratégiák, amelyek élen járnak a környezeti gondok kezelésében, nevezetesen az Európai Unió világvezető a környezettudatosságban, jól mutatja ezt például a „fit for 55” programja, amelyben célul tűzte ki, hogy 2030-ig legalább 55%-kal csökkenti a nettó üvegházhatású gáz-kibocsátást az 1990-es értékhez képest (Lovas, 2022), másrészt bizonyos meghatározó nagyhatalmak féktelen módon (lásd később Kína Co2-kibocsátását), saját jogi szabályozásuk szerint legalísan a globális környezetre rendkívül káros magatartást tanúsítanak.

Ezen a ponton egy rövid kitérőt teszek a közgazdaságtan azon alapvetésére, amely szerint a vállalat a profitmaximalizálásra törekszik és mindent ennek rendel alá, ideértve a környezetet és a társadalmi igazságosságot is. Amennyiben a profit maximalizálása a cél, úgy érthető ebből a nézőpontból, hogy az információt előállító számvitelnek az elsődleges érdekhordozói a már említett tulajdonosok, hitelezők, befektetők. Ugyanakkor más közgazdasági felfogás hasonló módon az érdekhordozók körét és fontosságát sorrendjét átrendezi. Pogátsa Zoltán azt állítja, hogy a GDP növekedéséből egy ponton túl már nem következik az ember jólétének gyarapodása, a társadalmi jólét, és arról is beszél, hogy a „nemnövekedés” a szükséges stratégia (Pogátsa, 2021a). A gazdaságban bizonyos folyamatok piaci mechanizmusok következményei, de az állam gazdasági szerepvállalása, a számvitel szabályozása politikai akarat kérdése is, ami mögött valamilyen gazdasági világszemlélet áll. Az, hogy az állami szerepvállalás milyen gazdasági iskolát követ, akár a saját szolgáltatásainak megszervezéséről van szó (Cseh, 2022), akár a piaci szereplők szabályozásáról, számtalan tényező függvénye, mint a társadalmi elvárás, az ország mérete, a kormánypárt politikai hovatartozása, de az egészen biztos, hogy nem csak egy út létezik. Ezt a pluralizmust veszi végig Pogátsa Zoltán, és ez az, ami nagyobb teret engedhet a jelen főáramú számvitelfelfogástól eltérő, más megközelítésnek is, ide érte főként a jelen cikk témájaként vizsgált érdekhordozókat. „Ismertetjük a főáramú neoklasszikus iskola válságát, (...). Ezután számba vesszük a különböző heterodox irányzatokat (posztkeynesiánus, minskyánus, modern monetáris elmélet, intézményi, marxianus, nemnövekedés, behaviorista), illetve azt, hogy ezek az elmúlt időszakban milyen javaslatokat tettek a releváns közgazdaságtan megteremtése felé. A tanulmány konklúziója, hogy bár ténylegesen izgalmas pluralitás létezik, jelentős előrelépésekkel, ám a hegemon főáram továbbra is csak korlátozott mértékben engedett teret ezeknek az alternatív gondolatoknak” (Pogátsa, 2021b).

Az Oxfam International egy világszervezet, amely a szegénység és az egyenlőtlenség ellen küzd a világban. Eszköztárunkba tartozik meghatározó módon a tudományos kutatás, amelyben rávilágítanak olyan tényekre, amelyek a társadalmi igazságtalanság fokozódását

okozzák, vagy a környezetszennyezés felelőseit mutatják be. Khalfan kutatócsoportjával rávilágított arra, hogy a környezeti katasztrófa világviszonylatban hatalmas méreteket ölt (Khalfan et al., 2023), a környezetszennyezésben az egyes országok részaránya rendkívül eltérő. Példaként említem a szén-dioxid-kibocsátást, amiben a tanulmány adatgyűjtése alapján – GtCO₂ azaz milliárd tonna szén-dioxid-mértékegységben kifejezve – Kína a világ kibocsátásának 28,1%-át, az USA 16,1%-át, India 7,0 %-át, Oroszország 3,9%-át és az összes többi ország a fennmaradó 45%-ot produkálja.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete a világot sújtó egyik legégetőbb problémának a növekvő társadalmi egyenlőtlenséget és a szegénységet tartja. Az Európai Bizottság ez irányú közös céljait a Fenntartható Fejlődési Célok című dokumentumában rögzítette. A 17 cél között szerepel a szegénység, illetve az egyenlőtlenségek leküzdése, amely problémák okát többek között a világ országai és régiói közötti egyenlőtlen gazdasági növekedésben és a jövedelmi egyenlőtlenségek fenntartásában és szélesítésében látja. A jövedelmi egyenlőtlenségeknek számos makrogazdasági hatásuk van. Feltételezésem, hogy a jövedelemelosztásnak ilyen negatív hatása van a tőkeakkumulációra és ezáltal a gazdasági növekedésre is. Az alacsony jövedelműek kevesebbet képesek megtakarítani és befektetni a magas jövedelműekhez képest. Ez a tőkeakkumuláció csökkenéséhez vezethet, ami a gazdaság hosszú távú növekedésére is negatív hatással lehet. A jövedelmi egyenlőtlenségek befolyásolják a munkaerőpiacot is. Általánosságban elmondható, hogy az alacsony jövedelmű csoportok kevésbé képzettek és tapasztaltak, ami nehézkessé teszi az előrelépésüket a munkaerőpiacon, így az erre gyakorolt negatív hatást növeli (Czelleng & Losoncz, 2020). Az egyenlőtlenségek növekedése társadalmi és politikai instabilitáshoz is vezethet, amennyiben az alacsony jövedelmű csoportok kiszolgáltatottnak érzik magukat a magas jövedelműekkel szemben, ami a politikai stabilitást és a társadalmi összetartást is veszélyeztetheti. A kiegyensúlyozottabb jövedelemelosztás javítja a gazdasági növekedést, a társadalmi stabilitást és az egyenlőtlenségek csökkentése pozitív hosszú távú hatást gyakorol a gazdaságra. Ez azonban nem jelenti automatikusan azt, hogy a jövedelmi különbségek minden esetben negatív hatással bírnának. Bizonyos fokú jövedelmi különbségek kialakulása természetes és szükségszerű, ugyanis következménye a munkaerőpiac működésének és a különböző típusú, mennyiségű és minőségű munkáknak. Abban az esetben, ha nem lenne eltérés a jövedelmek szintjén, úgy a munkaerőpiac kínálati oldalán se jelentkezne motiváció a fejlődésre, pozitív változásra, mint ahogy ezt részben bizonyos társadalmi és politikai rendszerek sikertelensége is bizonyította. Azonban a döntő az, hogy vajon ezek a különbségek olyan mértékűt öltnek-e, amelyek már egyértelműen károsak.

Esettanulmány: Quality Pack Zrt.

Annak szemléltetésére, hogy az érdekhordozók miként befolyásolják a számviteli képzést, amelynek végső

produktuma a számviteli beszámoló, a Quality Pack Zrt. beszámolóját használtam esettanulmány formájában. A társaság a HELL-csoport tagja, 100%-os tulajdonosa a HELL Energy Magyarország Kft. Ezen a ponton már rögzíthető, hogy a beszámoló első érdekhordozója a társaság anyavállalata. A Quality Pack a honlapjukon elérhető információk szerint évi 1,5 milliárd darab 250 ml-es alumínium italdobozt és doboztetőt gyárt, azaz másodpercenként 50 darabot, egy perc alatt 3000 darabot 100%-ban újrahasznosítható alumínium alapanyagból. 28 európai országban levédett, ujjbeggyel nyitható doboztetőt állítanak elő, termelésük és ambíciójuk felfelé törekvő, jelenleg egy termelő gépsorral produkálják a termelési teljesítményüket, de terveznek egy második gépsort is működésbe állítani.

A korábban említett tulajdonosi érdekhordozón felül további érdekhordozók azonosítására először a mérleg adatait nézzük meg 2019 és 2022 között, amely elérhető nyilvánosan az e-beszamolo.hu honlapon. Az 1. táblázat a mérlegből egy-egy kiemelt sort tartalmaz a szerint, hogy mennyire jelentős az értéke a mérlegfőösszeghez viszonyítva. Minden évben a nominális értéket és a mérlegfőösszeghez viszonyított értéket, vagyis a megoszlási viszonyszámot tüntetik fel.

Az 1. táblázatból kiolvasható, hogy a lényeges vagyonelemek mögött milyen érdekhordozók állhatnak anélkül, hogy az éves beszámoló mérlegének minden mérlegsort feltüntettem volna. A hitelezők érdekét jeleníti meg a Beruházási és fejlesztési hitelek mérleg sor, ami 2019-ben még a teljes mérlegfőösszeg 22,08%-át, a saját tőke 111%-át jelentette, 2022-re ez az arány 8,19%-ra csökkent, a saját tőke 54%-ára esett vissza. Annak ellenére, hogy a források szerkezetében az említett beruházási hitelforrás részaránya jelentősen zsugorodott, értéke azt jelzi, hogy a társaság beszámolójának a vizsgált időszakokban a hitelezők egyértelműen érdekhordozói. A szállítók a 4,10%–13,08% közötti értékekkel szintén érdekhordozónak minősülnek. Minden további beszámoló sor, amelyben kiemelésre kerül a kapcsoltág, rámutat arra, hogy a HELL-csoport tulajdonosa és közvetlen a HELL-csoport tagjai szintén a társaság érdekhordozói. A számviteli beszámoló mérlege az érdekhordozók szerint a tulajdonosi, befektetői, hitelezői érdekeket mutatja. Rá lehet azonban a vagyonra úgy is tekinteni, hogy a társaság esetén mi lényeges hiányzik belőle. A HELL jelentős mértékben alumínium alapanyagot, ivóvizet használ fel, természetes vízbe engedi a felhasznált vizét, olcsó munkaerőt alkalmaz. Ezek alapján teoretikusan feltehetjük, hogy a független magánszemély érdeke az, hogy egy olyan, jelenleg számvitelileg nem értelmezhető kötelezettséget mutasson ki a társaság a mérlegében, ami reflektál arra, hogy felhasznál erőforrásokat, amelyek erkölcsileg és nem jogilag társadalmi tulajdonban vannak (a természet és az ember). Így tulajdonképpen kötelezettsége keletkezik a társadalom felé. Egy gondolat kísérletben, a számvitel nyelvén úgy lehetne megfogalmazni, hogy a társaság mérlege eszközoldalon megnövekszik azzal a természeti és emberi erőforrással, amit majd a termelés során felhasznál (feláldoz), valamint forrásoldalon megnövekszik egyfajta társadalmi

A Quality Pack Zrt. kiemelt mérlegsorai 2019-2022. között

A Quality Pack Zrt. kiemelt mérlegsorai 2019-2022. között								
adatok eFt-ban, ill. %-ban								
	2019		2020		2021		2022	
Ingtalanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	8 230 452	29,72%	8 093 161	28,67%	9 301 372	19,73%	9 056 416	15,07%
Műszaki berendezések, gépek, járművek	13 563 839	48,99%	12 922 732	45,78%	29 356 885	62,26%	28 227 964	46,97%
Anyagok	2 506 407	9,05%	2 042 074	7,23%	3 875 653	8,22%	9 419 440	15,67%
Eszközök összesen	27 689 523	100%	28 229 355	100%	47 153 775	100%	60 102 957	100%
Saját tőke	5 501 203	19,87%	6 731 378	23,85%	8 530 874	18,09%	9 128 590	15,19%
Adózott eredmény	1 832 077	6,62%	1 230 175	4,36%	1 799 496	3,82%	597 716	0,99%
Beruházási és fejlesztési hitelek	6 115 032	22,08%	6 531 099	23,14%	5 914 469	12,54%	4 924 814	8,19%
Tartós kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben	7 919 391	28,60%	7 469 391	26,46%	13 360 861	28,33%	23 114 406	38,46%
Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók)	1 344 834	4,86%	1 523 543	5,40%	6 168 735	13,08%	2 461 230	4,10%
Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben	474 041	1,71%	475 584	1,68%	6 769 634	14,36%	7 554 286	12,57%
Passzív időbeli elhatárolások	5 077 938	18,34%	4 725 946	16,74%	5 170 711	10,97%	11 617 314	19,33%
Források összesen	27 689 523	100%	28 229 355	100%	47 153 775	100%	60 102 957	100%

Forrás: saját szerkesztés az éves beszámoló alapján

kötelezettséggel. Természetesen a gondolat kísérlet magával hozna számos fundamentális kérdést, ami a vagyoni kötelezettség definícióját érintené, amelyekre vizsgálódásom nem tér ki, ezáltal a feltevés jelentősen hipotetikus.

A vagyont reprezentáló mérlegen kívül a társaság jövedelmi helyzetét bemutató eredménykimutatás hivatott képet alkotni a társaság gazdálkodásáról, amelyben az időszaki eredményeket tüntetik fel hozamok, ráfordítások megbontásban a magyar számviteli törvény szerinti összköltség eljárással készülő eredménykimutatás séma szerint. Ezen a ponton jegyezhető meg, hogy a szinte vegytisztán termelőtevékenységet végző Quality Pack Zrt. lényegesen több információt adna a működéséről a külső betekintő számára azzal, ha a számviteli törvény szerinti forgalmi költségeljárással készülő eredménykimutatás is közzétenné. A 2. táblázat 2019 és 2022 között mutatja a

társaság árbevételét, a kapcsolt feleknek fizetett kamatokat, az adózott eredményt és a személyi jellegű ráfordításokat, amelynek három eleme van:

- bruttó bérköltség,
- személyi jellegű egyéb kifizetések (egyszerűsítve a táppénz és a cafeteria),
- bérjárulékok (összefoglalóan a munkáltatót terhelő szociális hozzájárulási adó, valamint a rehabilitációs hozzájárulás).

Tekintettel vizsgálódásom irányára, hogy az adatok miként jeleznek érdekhordozókat, itt kell kiemelni a vállalatok e tekintetben leglényegesebb költségörát, a bérköltséget, amely mögött a piacgazdaság általános struktúrája szerint a világ lakosságának döntő része áll. (Természetesen az igénybe vett szolgáltatások is

A Quality Pack Zrt. kiemelt eredménykimutatás sorai 2019-2022. között

A Quality Pack Zrt. kiemelt eredménykimutatás sorai 2019-2022. között								
adatok eFt-ban, ill. %-ban								
	2019		2020		2021		2022	
Értékesítés nettó árbevétele	13 785 036	100,00%	19 069 310	100,00%	26 739 244	100,00%	44 409 541	100,00%
Személyi jellegű ráfordítások	993 863	7,21%	1 127 914	5,91%	1 344 872	5,03%	1 935 957	4,36%
Fizetendő (fizetett) kamatok (...): - Kapcsolt (...)	-	0,00%	210 145	1,10%	317 682	1,19%	373 194	0,84%
Adózott eredmény	1 832 077	13,29%	1 230 175	6,45%	1 799 496	6,73%	597 716	1,35%

Forrás: saját szerkesztés az éves beszámoló alapján

ide tartoznak azzal a megfontolással, hogy egy teoretikus, világra szóló konszolidációban végső soron eliminálnának.) A nettó bér a családok megélhetési forrását jelenti, a bruttó bérből levont társadalombiztosítási járulék a magyar rendszer szerint a magánszemélyek hosszú távú állami ellátásának biztosítékául szolgál az egészségbiztosítás és a nyugdíjbiztosítás finanszírozásán keresztül. Ez az a sor, ahol a vállalatok pénzügyi értelemben a leglényegesebb módon kapcsolódnak össze a társadalommal, ami a klasszikus neoliberais közgazdaságtan gazdasági szereplőinek általános felosztása szerint a vállalatok és a háztartások közötti kapcsolódást jelenti, de igen nagy erőfölénybeli különbséggel a vállalatok javára, és ez az a pont, ahol a társadalmi egyenlőtlenségek fokozódásának egyik legmeghatározóbb forrása is jól megvilágítható. A 3. táblázat azt mutatja meg a társaság 2017 és 2022 közötti gazdálkodásáról, hogy ezer forintban meghatározva miként alakult az átlagos állományi létszámra vetítve a bruttó bérköltség havonta, és ha az adózott eredményt hónapokra osztanánk szét, akkor a bérköltséghez hasonló módon fajlagosan mit mutat az adózott eredmény egyfajta tulajdonosi jövedelemforrásként értelmezve.

nem más, mint a vállalat generátorszerepe a vagyoni, jövedelmi különbségek fokozásában.

A Quality Pack Zrt. környezetre gyakorolt hatását az éves beszámolójából alapvetően nem lehet megállapítani. A 2022. üzleti évről szóló számviteli beszámolójának kiegészítő mellékletének környezetvédelemről szóló bekezdése az alábbi szöveget tartalmazza. „Társaságunk a gyártás során keletkező, felhasználható, illetve újra felhasználható hulladékokat telephelyén gyűjti és szerződött partnerei felé értékesíti. A gyártási folyamat során keletkező szennyvizet Társaságunk a technológia szerves részét képező, saját tulajdonú szennyvízkezelő berendezéseivel tisztítja. Társaságunk ellátja a hatósági adat-szolgáltatásokkal összefüggő feladatokat, koordinálja és felügyeli a hulladék társasági szintű összegyűjtését és előírás szerinti elszállítását.” A beszámoló hivatkozott szövegrésze és a társaság termelési volumene arra enged következtetni, hogy mind a szemét előállítása, mind a szennyvíz képzése nagymértékű, azonban ennek a környezetre gyakorolt hatását, mértékét a cég beszámolója tartalmazza. Empirikus kutatás nélkül sem nehéz belátni, hogy amíg nem volt egyáltalán alumíniumdobozos üdítő és externáliaként előállított alumíniumszemét és szennyvíz, addig is ugyanolyan minőségű volt a

3. táblázat

A Quality Pack Zrt. fajlagos bérköltsége és adózott eredménye 2017-2022. között

A Quality Pack Zrt. Fajlagos bérköltsége és adózott eredménye 2017-2022. között						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Béreköltség (eFt)	472 687	770 061	763 785	900 575	1 090 156	1 619 501
átlagos létszám (fő)	108	151	151	162	179	241
1 munkavállalóra jutó átlagos havi béreköltség (eFt/fő)	365	425	422	463	508	560
1 tulajdonosra jutó havi adózott eredmény (eFt/tulajdonos)	45 522	90 557	152 673	102 515	149 958	49 810

Forrás: saját szerkesztés az éves beszámoló alapján

A példa arra világít rá, hogy míg a vállalat által a magánszemélynek megtermelt jövedelem (a bruttó bért úgy tekintem jövedelemnek, hogy a levonások végső soron a munkavállaló számára teremtenek értéket közvetlenül, időben elnyújtva) a vizsgált 6 évben 365 eFt/fő értékről kiegyensúlyozott módon 560 eFt/fő értékre növekedett, addig az egy jogi személyre jutó adózott eredmény 45522 eFt/tulajdonos és 152673 eFt/tulajdonos között mozgott. Tekintettel arra, hogy eltérő a vetítési alap, vagyis a munkavállaló főben van meghatározva, a tulajdonos viszont jogi személyben, így direkt módon nem lehet ebből a vállalatból arra következtetni, hogy a különféle pozícióban lévő magánszemélyek, vagyis a munkavállalók és a tulajdonosok jelentősen eltérő módon részesednének a vállalat által megtermelt jövedelemből, de arra indirekt módon rá lehet mutatni, hogy a vállalatok működése így növeli a szakadékot a tulajdonosok és a munkavállalók között. Meg kell jegyezni, hogy lényeges eleme a különbségnek a felvállalt kockázat mértéke. A tulajdonosok jelentősen nagyobb kockázatot vállalnak, mint a munkavállalók. Ugyanakkor a kockázatvállalás mértékéhez képest aránytalanul magasabb tud lenni annak hozama, ami

fejlett élet, illetve az ember nem alapvető szükségletét elégíti ki az üdítőital, azonban a megjelenésével mérlegelni szükséges, hogy a termék létezése többet ad-e az embernek, mint amennyit árt a környezetnek. A fő kérdés az, hogy a mérlegelésben kinek a nézőpontja szerint ítéljük meg az egyébként magántulajdonban álló vállalatot, és miként használjuk erre a számvitelt, mint eszközt. Amíg a filozofikus kérdésre adott válasz azon része, amelyben a tulajdonosi, befektetői, hitelezői információs szükségletet elégíti ki a számvitel, markánsan megjelenik a pénzügyi beszámoló adataiban, különösen az adózott eredmény soron (és az anyavállalat számára a biztonságos, magas minőségű termelés biztosításában), addig a környezetre és vagyoni különbségek fokozódására gyakorolt hatás bemutatása az adózott eredményhez hasonló minőségben egyáltalán nem jelenik meg a társaság beszámolójában. Hipotéziseim kiindulópontja az, hogy álláspontom szerint ma ott áll az emberiség, hogy súlyosabb információs kérdés a környezetszennyezés, a vagyoni különbségek bemutatásának ügye, mint a profit előállításáé. A következő fejezetben azt vizsgálom, hogy a kérdőívem válaszadói miként vélekednek erről az állításomról.

Adatbázis, módszertan

Online kitölthető kérdőíves felmérést végeztem magán-személyek attitűdjéről a gazdálkodó szervezetek érdekhordozóival kapcsolatban. Az anonim kérdőívet direkt e-mail útján, illetve a közösségi médián keresztül tettem elérhetővé. Fontos szempont volt, hogy a kitöltés ne haladja meg a 10 percet, előzetes mérés alapján átlagosan 8 percre becsültem a kitöltésre fordítandó időt. A kapott minta módszertanában, statisztikailag nem reprezentatív, számosságában megítélésem szerint kielégítő. A kérdőívet magyar állampolgárok töltötték ki, a kérdéseket magyarul tettem fel, a válaszok 2023. október 29. és november 16. között érkeztek meg. A válaszadók részben nem számviteli

kérdésből áll a kérdőívem, amelynek elején felmértem a demográfiai jellemzőket, majd két kérdésben, önbevallás alapján a kitöltők számviteli kompetenciájára kérdeztem rá, hat kérdésben pedig a változásra való nyitottságukat és a kockázatvállalási hajlandóságukat mértem fel. Az adatokat az SPSS 29.0 verziós számú statisztikai adatelemző szoftver segítségével dolgoztam fel. A válaszadók korcsoportok, végzettség és számviteli munkáik szerinti megoszlását a 4. táblázatban közölt leíró statisztika jellemzi.

A kérdőív további részében három kérdéssel a válaszadók számviteli beszámolók vizsgálatában szerzett jártasságát, illetve ezekkel kapcsolatos attitűdjeit mértem fel. Ennek során arra kérdeztem rá, hogy a válaszadó látott-e, illetve keresett-e valaha számviteli vagy szöveges beszámolót, továbbá nyolc kérdést tettem fel arra vonatkozóan, hogy vajon érdekl-e őt különféle gazdálkodó szervezetek számviteli vagy szöveges beszámolója. A kutatás direkt módon kérdezett rá arra, hogy a kitöltő különféle gazdálkodó szervezetek érdekhordozójának tekinti-e magát. A

4. táblázat

A válaszadók megoszlása korcsoportonként, iskolai végzettség és számviteli munkák szerint

Legmagasabb iskolai végzettsége	18-24 év		25-64 év		65+ év		Összesen	
	fő	megoszlás	fő	megoszlás	fő	megoszlás	fő	megoszlás
középfokig	68	79,1%	49	27,7%	0	0,0%	117	42,2%
felsőfokú	18	20,9%	120	67,8%	14	100,0%	152	54,9%
tudományos (PhD)	0	0,0%	8	4,5%	0	0,0%	8	2,9%
összesen	86	100,0%	177	100,0%	14	100,0%	277	100,0%

Munkáiban foglalkozik-e számvittel?	18-24 év		25-64 év		65+ év		Összesen	
	fő	megoszlás	fő	megoszlás	fő	megoszlás	fő	megoszlás
alapvetően nem gazdasági feladatokkal foglalkozom	50	58,1%	74	41,8%	0	0,0%	124	44,8%
gazdasági munkakörben dolgozom/tam	29	33,7%	24	13,6%	0	0,0%	53	19,1%
számvittel is foglalkozom/tam	7	8,1%	10	5,6%	0	0,0%	17	6,1%
számviteli szakember vagyok (regisztrált mérlegképes könyvelő, könyvvizsgáló)	0	0,0%	69	39,0%	14	100,0%	83	30,0%
Összesen	86	100,0%	177	100,0%	14	100,0%	277	100,0%

Forrás: saját szerkesztés

szakemberek, részben célzottan olyan számviteli szakemberek voltak, akik internetes szakmai fórumokat használnak, és ott meg is szólíthatók. Összesen 277 fő töltötte ki a kérdőívet, a kitöltések között hibás, redundáns nem volt, így minden kitöltés értékelhetőnek bizonyult. Összesen 34

molót, továbbá nyolc kérdést tettem fel arra vonatkozóan, hogy vajon érdekl-e őt különféle gazdálkodó szervezetek számviteli vagy szöveges beszámolója. A kutatás direkt módon kérdezett rá arra, hogy a kitöltő különféle gazdálkodó szervezetek érdekhordozójának tekinti-e magát. A

5. táblázat

A válaszadók megoszlása a vállalatok környezetére, illetve vagyoni különbségekre gyakorolt hatásaira vonatkozó vélekedéseik szerint

Kötelezhető-e nemzetközi nagyvállalat bemutatni a tevékenységének környezetre, jövedelmi különbségekre kifejtett hatásait?	Kötelezhető-e kis cég bemutatni tevékenységének a környezetre, jövedelmi különbségekre kifejtett hatásait?				
	1 – biztosan nem	2 – alapvetően nem	3 – alapvetően igen	4 – biztosan igen	Összesen
1 – biztosan nem	11	2	0	0	13
2 – alapvetően nem	2	110	36	4	152
3 – alapvetően igen	9	4	52	0	65
4 – biztosan igen	1	17	6	23	47
Összesen	23	133	94	27	277

Forrás: saját szerkesztés

hipotézisem vizsgálatát szolgáló két legfontosabb kérdéssel zártam a kérdőívet, amelyek a következők voltak. „*Ön szerint a számviteli szabályozásnak van felelőssége kötelezni egy nemzetközi nagyvállalatot arra, hogy hatását a környezetre és a jövedelmi különbségekre (társadalmi egyenlőtlenségekre) bemutassa?*” „*Ön szerint a számviteli szabályozásnak van felelőssége kötelezni egy kis céget arra, hogy hatását a környezetre és a jövedelmi különbségekre (társadalmi egyenlőtlenségekre) bemutassa?*”

Az adatelemzés során az eredmények áttekinthető bemutatása érdekében az összes kérdést rövidítettem, így a fenti két utolsó kérdés rövidített formáját közlöm az 5. táblázatban.

Amint látható, a megfigyelések túlnyomó többsége a táblázat főátlójában helyezkedik el, vagyis a válaszadók nagy része ugyanazt a pontértékű választ adta a két kérdésre. A válaszokat a továbbiakban ordinális skálán mért kvalitatív változóként értelmeztem, és ennek megfelelő statisztika eszközökkel vizsgáltam azok jellemzőit és összefüggéseit.

Hipotézisek, tesztek

Tézisem vizsgálatára hat kvantifikálható, H1-től H6-ig számozott kutatási hipotézist állítottam fel, amelyeket arra alkalmas statisztikai módszerekkel teszteltem. A következőkben részletesen ismertetem a kutatási hipotéziseket, bemutatom az alkalmazott vizsgálati módszereket és eredményeiket, majd értelmezem azokat.

H1 hipotézis: Az emberek inkább a nagyvállalatok számviteli feladatának tartják a környezeti, és a társadalmi hatásuk megjelenítését a számviteli beszámolójukban, mint a kisvállalatok számviteli feladatának.

A hipotézis vizsgálatára az összetartozó mintás Wilcoxon-féle előjeles rangpróbát használtam, amely az alábbi eredményeket adta. A két vizsgált változó relációjában a pozitív különbségek száma 42, a negatív különbségek száma 39, a zéró különbségek száma 196. A teszt a statisztikai nullhipotézist elutasította ($Z = -2,097$, $p = 0,018$, egyoldali), azaz a kutatási hipotézist megerősítette. A H1 hipotézis tehát elfogadásra került, azonban meg kell jegyezni, hogy a mintában kimutatott hatásméret meglehetősen kicsi. Az előzetes várakozásom az volt, hogy jelentősen nagyobb lesz a pozitív különbség a nagyvállalatok számviteli beszámoltathatóságára vonatkozó válaszadói elvárásokat illetően.

H2: Az emberek a környezeti hatások miatt a számviteli beszámolóik érdekhordozóinak érzik magukat.

H3: Az emberek a társadalmi hatások miatt a számviteli beszámolóik érdekhordozóinak érzik magukat.

A két rövidített kérdésre adott válaszok megoszlását a 6. táblázat tartalmazza.

A H2 és a H3 hipotézisek vizsgálatára szolgáló válaszok 1-től 4-ig számozott Likert-skálán mért értékeket vesznek fel. Szándékoltnak nem adtam meg középső értéket, így kényszerválasztásos kérdéseket hoztam létre, azaz vagy igen, vagy nem kategóriák között választhatott a kitöltő, különbséget téve az attitűdök erősségében. A skála mesterseges középértéke 2,5, vagyis a válaszok mediánjának 2,5-nél kisebb, illetve nagyobb relációjaként tesztelhető az a statisztikai hipotézis, hogy a válaszadók nagyobbik része adott pozitív választ (mindkét „igen” kategória: 3 és 4), mint negatív választ (mindkét „nem” kategória: 1 és 2). A tesztelésre az egymintás Wilcoxon-féle előjeles rangpróbát használtam. Az eredmény a kutatási hipotéziseket egyértelműen megerősítette ($Z = 4,501$, $p < 0,001$, egyoldali, illetve $Z = 4,140$, $p < 0,001$, egyoldali), így mind a H2, mind a H3 hipotézis elfogadásra került.

H4: Minél inkább érdekhordozónak érzi magát az ember, annál inkább felelősnek gondolja a nagyvállalatokat azt illetően, hogy a számviteli beszámolóikban bemutassák a tevékenységük környezeti és társadalmi hatásait.

H5: Minél inkább érdekhordozónak érzi magát az ember, annál inkább felelősnek gondolja a kisvállalatokat azt illetően, hogy a számviteli beszámolóikban bemutassák a tevékenységük környezeti és társadalmi hatásait.

E hipotézisek teszteléséhez indokolt és szükséges volt a kérdőívvel felmért bizonyos, hasonló tartalmú inputváltozók összevonása, közös információtartalmuk kinyerése.

Első lépésként az érdekhordozói attitűdöt szerettem volna egyetlen összesített pontszámmal megragadni, az ide vonatkozó négy kérdőívtétel felhasználásával. Feltevésem szerint ugyanis a négy kérdéssel felmért érdekhordozói attitűd (ld. melléklet) jelentős mértékű átfedést mutat egymással, ezért ezek információtartalma főkomponens-elemzéssel egyetlen látens „érdekhordozó” dimenzióvá redukálható. Feltevésem megerősítéséhez feltáró faktoranalízissel vizsgáltam a négy inputváltozó látens faktorra vonatkozó kommunalitását. Az első (és egyetlen) főkomponens a négy inputváltozó együttes variabilitásának 55,9%-át fedte le (lásd 7. táblázat), tehát a feltételezett látens faktor valóban kimutatható. A mellékletben közlöt

6. táblázat

A nagyvállalati érdekhordozói érzés alakulása

	Környezetszennyező nemzetközi nagyvállalatok érdekhordozójának tekinti-e magát, azok számviteli beszámolóit tekintve?		Vagyoni különbséget növelő nemzetközi nagyvállalatok érdekhordozójának tekinti-e magát, azok számviteli beszámolóit tekintve?	
	fő	megoszlás	fő	megoszlás
1 – biztosan nem	30	10,8%	32	11,6%
2 – inkább nem	71	25,6%	71	25,6%
3 – inkább igen	113	40,8%	113	40,8%
4 – biztosan igen	63	22,7%	61	22%
Összesen	277	100%	277	100%

Forrás: saját szerkesztés

ábrázat mutatja a látens faktor korrelációs együtthatóit az inputváltozókkal (0,641 – 0,815 közötti értékek).

keresztül történő beszámoltathatóság megítélését szerettem volna egyetlen dimenzió mentén megragadni. Mivel

7. táblázat

Főkomponens-elemzés az „érdekhordozó” látens változóra vonatkozóan

Főkomponens	Teljes mintabeli variancia megoszlása a főkomponensek között		
	Inputváltozók közötti korrelációs mátrix sajátértékei	Főkomponensek által megmagyarázott összesített varianciarányad	
		egyedi	kumulatív
1.	2,236	55,9%	55,9%
2.	0,782	19,6%	75,5%
3.	0,580	14,5%	90,0%
4.	0,402	10,0%	100,0%

Forrás: saját szerkesztés

8. táblázat

Korrelációs mátrix a „beszámoltathatóság” kompozitváltozó és az „érdekhordozó” látens attitűdváltozó között

		érdekhordozói attitűd	beszámoltathatóság
Kendall-féle tau-b	érdekhordozói attitűd	1,000	0,011
	beszámoltathatóság	0,011	1,000
Spearman-féle rho	érdekhordozói attitűd	1,000	0,016
	beszámoltathatóság	0,016	1,000

Forrás: saját szerkesztés

Második lépésként a vállalatok működésének társadalmi és környezeti hatásaira vonatkozó, számviteli rendszeren

a válaszadók többségének a környezeti és a társadalmi képalkotás szükségességére irányuló attitűdje nagyon hasonló volt a kisvállalatokra és a nagyvállalatokra vonatkozóan (lásd 5. táblázat), ezért utóbbi két változót egyszerű számtani összegzéssel összevontam egyetlen kompozit „beszámoltathatóság” változóvá.

Ezt követően kerülhetett sor a kutatási hipotéziseim (H4, H5) tesztelésére. A tesztelésre alkalmas módszernek a sztochasztikus monotonitás vizsgálatot választottam, tekintve, hogy a hipotéziseim kvantifikálásához használt mindkét változó ordinális skálán definiált. A kapott eredményeket a 8. táblázat tartalmazza.

Mind a Kendall-féle tau-b sztochasztikus monotonicitás mutató (0,011), mind a Spearman-féle rangkorrelációs együttható (0,016) a monoton kapcsolat teljes hiányát jelezte, ezért a kutatási hipotézist elutasítottam (p = 0,403, illetve 0,395, egyoldali). Az eredmények azt mutatják, hogy függetlenül attól, hogy a válaszadók érdekhordozónak tekintik-e magukat vagy sem, mind a kisvállalatok,

9. táblázat

Korrelációs mátrix a „nagyvállalatok beszámoltathatósága”, „nagyvállalatok társadalmi felelőssége a környezetszennyezésben”, „nagyvállalatok társadalmi felelőssége a jövedelmi egyenlőtlenségekben” változók között

		Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	Vagyoni, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?
Kendall-féle tau-b	Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	1,000	-0,071	0,025
	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	-0,071	1,000	0,286
	Vagyoni, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?	0,025	0,286	1,000
Spearman-féle rho	Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	1,000	-0,085	0,030
	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	-0,085	1,000	0,311
	Vagyoni, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?	0,030	0,311	1,000

Forrás: saját szerkesztés

mind a nagyvállalatok számviteli feladatának látják működésük környezeti és társadalmi hatásainak bemutatását.

H6: Minél inkább felelősnek tartja valaki a nagyvállalatokat a környezetszennyezésért, annál inkább hajlamos úgy gondolni, hogy a számviteli rendszerükben is fontos ezt bemutatni.

H7: Minél inkább felelősnek tartja valaki a nagyvállalatokat a társadalmi egyenlőtlenségekért, annál inkább hajlamos úgy gondolni, hogy a számviteli rendszerükben is fontos ezt bemutatni.

A H6 hipotézis tesztelése során mind a Kendall-féle tau-b sztochasztikus monotonicitás mutató (-0,071), mind a Spearman-féle rangkorrelációs együttható (-0,085) a monoton kapcsolat teljes hiányát jelezte, ezért a kutatási hipotézis elutasításra került ($p = 0,917$, illetve $p = 0,920$, egyoldali). A válaszadók az következtethető, hogy a válaszadók, függetlenül attól, hogy mennyire tartják a nagyvállalatokat felelősnek a környezeti és a társadalmi problémákért, a számviteli rendszerüket kötelezhetőnek látják a működésük környezeti hatásainak bemutatására.

Hasonlóképp, a H7 hipotézis tesztelése során a Kendall-féle tau-b sztochasztikus monotonicitás mutató (0,025) és a Spearman-féle rangkorrelációs együttható (0,030) egyaránt a monoton kapcsolat teljes hiányát jelezték, ezért ez a kutatási hipotézis is elutasításra került ($p = 0,310$, ill. $p = 0,311$, egyoldali). Ezen eredmények szerint az emberek, függetlenül attól, hogy mennyire tartják a nagyvállalatokat felelősnek a környezeti és társadalmi problémákért, a számviteli rendszerükön keresztül kötelezhetőnek vélik őket a működésük társadalmi hatásainak bemutatására (9. táblázat).

Eredmények

A kérdőívtetelekre adott válaszok alátámasztották azt a feltételezést (H1 hipotézis), miszerint az emberek a világvállalatok számviteli rendszereit felelősnek érzik azt illetően, hogy bemutassák a működésüknek a természeti környezetre és a társadalmi (vagyon, jövedelmi) különbségekre kifejtett hatásait, ezzel szemben a kisvállalatok számviteli rendszereit nem tartják e tekintetben felelősnek. A válaszadók különbséget tesznek (csekély mértékben) egy kisvállalat és egy nagyvállalat között, amennyiben a számviteli rendszerük egyfajta erkölcsi megítéléséről van szó. Egyértelműen bizonyosodott ugyanakkor, hogy a válaszadók jellemzően a környezeti (H2 hipotézis) és a társadalmi (H3 hipotézis) negatív hatásokkal összefüggésben érzik magukat a számviteli beszámolók érdekhordozóinak. Annak ellenére, hogy az érdekhordozói attitűd meglete általánosságban kimutatható volt, ez a jellemző függetlennek bizonyult a válaszadók arra vonatkozó véleményétől, hogy a nagyvállalatok kötelezhetőek legyenek-e bemutatni a működésük környezeti (H4 hipotézis), valamint társadalmi (H5 hipotézis) hatásait. Továbbá, függetlenül attól, hogy a válaszadók a nagyvállalatokat felelősnek tartják-e a környezeti (H6 hipotézis) és a társadalmi (H7 hipotézis) negatív hatásokért, vagy sem, a számviteli rendszerükben ezen hatásokat bemutatandónak gondolják.

Felhasznált irodalom

- Badua, F., & Racca, J.C. (2017). Pacioli, Profit, and Positivism: How Inherited Professional and Academic Traditions Have Stymied Accounting Scholarship. *Accounting Historians Journal*, 44(2), 99–108. <https://doi.org/10.2308/aahj-10535>
- Brown, J., Dillard, J., & Hopper, T. (2015). Accounting, accountants and accountability regimes in pluralistic societies: Taking multiple perspectives seriously. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 28(5), 626–650. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2015-1996>
- Buysse, K., & Verbeke, A. (2003). Proactive environmental strategies: A stakeholder management perspective. *Strategic Management Journal*, 24(5), 453–470. <https://doi.org/10.1002/smj.299>
- Chen, B., Song, D., Gu, F., Zhang, W., Cheng, Y., Ball, A.D., Bevan, A., & Xi Gu, J. (2023). A full generalization of the Gini index for bearing condition monitoring. *Mechanical Systems and Signal Processing*, 188, 109998. <https://doi.org/10.1016/j.ymsp.2022.109998>
- Cooper, D.J., & Hopper, T.M. (1987). Critical studies in accounting. *Accounting, Organizations and Society*, 12(5), 407–414. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(87\)90028-6](https://doi.org/10.1016/0361-3682(87)90028-6)
- Cseh, B. (2022). The Regulatory Regime for Public Services Provided by State-Owned Companies, with Particular Reference to Control. *Erdélyi Jogélet*, 3(2), 57–72. <https://doi.org/10.47745/ERJOG.2022.02.05>
- Czelleng, Á., & Losoncz, M. (2020). A jövedelemegyenlőtlenség makrogazdasági hatásai szimulációs megközelítésben. *Közgazdasági Szemle*, 67(5), 495–511. <https://doi.org/10.18414/KSZ.2020.5.495>
- Dadkhan, M., Oermann, M.H., Hegedüs, M., Raman, R., & Dávid, L.D. (2023). Diagnosis Reliability of ChatGPT for Journal Evaluation. *Advanced Pharmaceutical Bulletin*, 1. <https://doi.org/10.34172/apb.2024.020>
- De Wolf, A., & Christiaens, J. (2023). Stakeholder participation in the development of International Public Sector Accounting Standard 42, Social Benefits. *Financial Accountability & Management*, 39(4), 715–730. <https://doi.org/10.1111/faam.12304>
- Gonnella, E., & Talarico, L. (2017). Teleological versus Non-Teleological Perspectives in Financial Statement: The Debate between Chambers and Onida. *Accounting Historians Journal*, 44(2), 157–179. <https://doi.org/10.2308/aahj-10563>
- Hopper, T. (2019). Stop accounting myopia: – Think globally: a polemic. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 15(1), 87–99. <https://doi.org/10.1108/JAOC-12-2017-0115>
- Hopper, T., Lassou, P., & Soobaroyen, T. (2017). Globalisation, accounting and developing countries. *Critical Perspectives on Accounting*, 43, 125–148. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2016.06.003>

- Hopper, T., & Powell, A. (1985). Making sense of research into the organizational and social aspects of management accounting: a review of its underlying assumptions [1]. *Journal of Management Studies*, 22(5), 429–465.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.1985.tb00007.x>
- Hoque, Z., Siddiquee, N.A., & Hopper, T. (1994). Managing organizations in the third world: A case study of management control in a Bangladeshi jute mill. *Public Administration and Development*, 14(5), 421–437.
<https://doi.org/10.1002/pad.4230140501>
- Jain, S.K., & Singh, V.P. (2003). Emerging Techniques for Data Acquisition and Systems Modeling. *Developments in Water Science*, 51, 123–205.
[https://doi.org/10.1016/S0167-5648\(03\)80057-6](https://doi.org/10.1016/S0167-5648(03)80057-6)
- Khalfan, A., Nilsson Lewis, A., Aguilar, C., Persson, J., Lawson, M., Dabi, N., Jayoussi, S., & Acharya, S. (2023). *Climate Equality: A planet for the 99%*. Oxfam International.
<https://doi.org/10.21201/2023.000001>
- Lakatos, L.P. (2009). A számviteli érdekhordozói elméletek evolúciója és a szabályozás. *Vezetéstudomány*, 44(5), 47–59.
<https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2013.05.05>
- Lovas, D. (2022). Role of Energy Taxation in Terms of Achieving Climate Neutrality. *Review of European and Comparative Law*, 50(3), 39–59.
<https://doi.org/10.31743/recl.13905>
- Lusiani, M., Pancot, C., Sangster, A., & Vedovato, M. (2023). Bookkeeping, but not for profit: A special form of double entry in a 16th century Venetian charity. *The British Accounting Review*, 55(5), 101175.
<https://doi.org/10.1016/j.bar.2023.101175>
- Lviv Polytechnic National University, Kuzmin, O., Khilukha, O., & Lesya Ukrainka Eastern European National University. (2016). Regulation of stakeholders' interests in corporate governance through negotiations. *Economic Annals-XXI*, 161(9–10), 56–60.
<https://doi.org/10.21003/ea.V161-13>
- Macve, R.H. (2015). Fair value vs conservatism? Aspects of the history of accounting, auditing, business and finance from ancient Mesopotamia to modern China. *The British Accounting Review*, 47(2), 124–141.
<https://doi.org/10.1016/j.bar.2014.01.001>
- Miller, P., Hopper, T., & Laughlin, R. (1991). The new accounting history: An introduction. *Accounting, Organizations and Society*, 16(5–6), 395–403.
[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(91\)90036-E](https://doi.org/10.1016/0361-3682(91)90036-E)
- Miller, P., & Napier, C. (1993). Genealogies of calculation. *Accounting, Organizations and Society*, 18(7–8), 631–647.
[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(93\)90047-A](https://doi.org/10.1016/0361-3682(93)90047-A)
- Mitchell, R.K., Agle, B.R., & Wood, D.J. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts. *The Academy of Management Review*, 22(4), 853–886.
<https://doi.org/10.2307/259247>
- Moore, L. (2017). Carving Nature at Its Joints: The Entity Concept in an Entangled Society. *Accounting Historians Journal*, 44(2), 125–138.
<https://doi.org/10.2308/aahj-10556>
- Napier, C.J. (2006). Accounts of change: 30 years of historical accounting research. *Accounting, Organizations and Society*, 31(4–5), 445–507.
<https://doi.org/10.1016/j.aos.2005.12.004>
- Pogátsa, Z. (2021a). A közgazdaságtan megújítása. *Replika*, 121–122, 149–150.
<https://doi.org/10.32564/121-122.10>
- Pogátsa, Z. (2021b). A makroökonómia újragondolása a 2008-as válság után. *Replika*, 121–122, 151–177.
<https://doi.org/10.32564/121-122.11>
- Previts, G.J., Parker, L.D., & Coffman, E.N. (1990). Accounting History: Definition and Relevance. *Abacus*, 26(1), 1–16.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6281.1990.tb00229.x>
- Róna, P. (2021). Intencionalitás és a közgazdaságtan fogalmai. *Replika*, 121–122, 233–248.
<https://doi.org/10.32564/121-122.14>
- Rowley, T.J. (1997). Moving beyond Dyadic Ties: A Network Theory of Stakeholder Influences. *The Academy of Management Review*, 22(4), 887–910.
<https://doi.org/10.2307/259248>
- Suchman, M.C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management Review*, 20(3), 571–610.
<https://doi.org/10.2307/258788>
- Sutton, T.G. (1984). Lobbying of accounting standard-setting bodies in the U.K. and the U.S.A.: A Downsian analysis. *Accounting, Organizations and Society*, 9(1), 81–95.
[https://doi.org/10.1016/0361-3682\(84\)90031-X](https://doi.org/10.1016/0361-3682(84)90031-X)
- Vaszkun, B., Koczkás, S., Ganbaatar, T., Hsien, K.C., Yu, Y., Yao, Y., Sárvári, B., & Orolmaa, M. (2022). Does Confucius have a say in management today Empirical evidence from Asia and Europe. *European Journal of International Management*, 17(2/3), 198–221.
<https://doi.org/10.1504/EJIM.2022.120715>
- Zsolnai, L. (2007). Western economics versus Buddhist economics. *Society and Economy*, 29(2), 145–153.
<https://doi.org/10.1556/SocEc.29.2007.2.2>

Melléklet

1. számú melléklet

eredeti kérdés	SPSS kód	rövidített kérdés	válaszlehetőség
Munkáiban a számvittel mennyire foglalkozik?	tudas1	Munkáiban a számvittel foglalkozik?	1- alapvetően nem gazdasági feladatokkal foglalkozom, 2- gazdasági munkakörben dolgozom/ tam, 3- számvittel is foglalkozom/tam, 4- számviteli szakember vagyok (regisztrált mérlegképes könyvelő, könyvvizsgáló)
A le nem bomló szemét mennyisége, a környezetszennyezés 2023-ban jóval nagyobb, mint 100, illetve 50 éve volt és a környezetszennyezés rendkívül káros az emberiség jövőjére nézve. Mennyire érzi igaznak azt az állítást, hogy a nemzetközi nagyvállalatok erős leszabályozásával a környezetszennyezés mértéke jelentősen csökkenne?	vall_korny	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	1- teljesen igaz, 2- inkább igaz, 3- részben igaz, részben hamis, 4- inkább hamis, 5- teljesen hamis
Ön szerint igaz-e az az állítás, hogy az elmúlt száz évben napjainkig, 2023-ig a legszegényebbek és leggazdagabbak között az anyagi (vagyon) és/vagy jövedelmi különbség folyamatosan nőtt, aminek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?	vall_tars	Vagyon, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?	
Ha elfogadjuk azt az állítást, hogy 2023-ban a világon sokkal több a le nem bomló szemét, mint 100, illetve 50 éve volt és a környezetszennyezés rendkívül káros az emberiség jövőjére nézve, aminek alapvető okozói a nemzetközi nagyvállalatok, akkor a számviteli beszámolójuknak Ön érdekhordozójának, érdekeltjének tekinti magát?	eh1	Környezetszennyező nemzetközi nagyvállalatok számviteli beszámolójának érdekhordozója?	1- biztosan nem, 2- inkább nem, 3- inkább igen, 4- biztosan igen
Ha elfogadjuk azt az állítást, hogy az elmúlt száz évben napjainkig, 2023-ig a legszegényebbek és leggazdagabbak között az anyagi (vagyon) és/vagy jövedelmi különbség folyamatosan nőtt, aminek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok, akkor a számviteli beszámolójuknak Ön érdekhordozójának, érdekeltjének tekinti magát?	eh2	Vagyon különbséget növelő nemzetközi nagyvállalat számviteli beszámolójának érdekhordozója?	
Ön saját megítélése szerint érdekhordozója egy nemzetközi nagyvállalatnak?	eh3	Megítélése szerint érdekhordozója nemzetközi nagyvállalatnak?	
Ön saját megítélése szerint érdekhordozója egy kis magáncégnek?	eh4	Megítélése szerint érdekhordozója kis magáncégnek?	1- biztosan nem, 2- inkább nem, 3- részben igen, részben nem, 4- inkább igen, 5- biztosan igen
Ön saját megítélése szerint érdekhordozója egy adóból finanszírozott nonprofit intézménynek, gazdálkodónak?	eh5	Megítélése szerint érdekhordozója adóból finanszírozott nonprofitnak?	
Ön saját megítélése szerint érdekhordozója egy nem adóból finanszírozott nonprofit intézménynek, gazdálkodónak?	eh6	Megítélése szerint érdekhordozója nem adóból finanszírozott nonprofitnak?	
Ön szerint a számviteli szabályozásnak van felelőssége kötelezni egy nemzetközi nagyvállalatot arra, hogy hatását a környezetre és a jövedelmi különbségekre (társadalmi egyenlőtlenségekre) bemutassa?	samvitel_nagy	Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	1- biztosan nem, 2- alapvetően nem, 3- alapvetően igen, 4- biztosan igen
Ön szerint a számviteli szabályozásnak van felelőssége kötelezni egy kis céget arra, hogy hatását a környezetre és a jövedelmi különbségekre (társadalmi egyenlőtlenségekre) bemutassa?	samvitel_kis	Kötelezhető kis cég bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	

Forrás: saját szerkesztés

			Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	Vagyoni, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?
Kendall's tau_b	Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	korrelációs együttható	1	-0,071	0,025
		szignifikancia szint (egyoldali)	.	0,083	0,31
		N	277	277	277
	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	korrelációs együttható	-0,071	1	0,286**
		szignifikancia szint (egyoldali)	0,083	.	<,001
		N	277	277	277
	Vagyoni, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?	korrelációs együttható	0,025	0,286**	1
		szignifikancia szint (egyoldali)	0,31	<,001	.
		N	277	277	277
Spearman's rho	Kötelezhető nemzetközi nagyvállalat bemutatni hatását a környezetre, jövedelmi különbségekre?	korrelációs együttható	1	-0,085	0,03
		szignifikancia szint (egyoldali)	.	0,08	0,311
		N	277	277	277
	Nemzetközi nagyvállalatok szabályozásával a környezetszennyezés csökkenne?	korrelációs együttható	-0,085	1	0,339**
		szignifikancia szint (egyoldali)	0,08	.	<,001
		N	277	277	277
	Vagyoni, jövedelmi különbségek legfőbb okozói a nemzetközi nagyvállalatok?	korrelációs együttható	0,03	0,339**	1
		szignifikancia szint (egyoldali)	0,311	<,001	.
		N	277	277	277

** A korreláció szignifikáns 0,01 szinten (egyoldali szignifikancia).

Forrás: saját szerkesztés